

Checklista för hälso- och sjukvården

Steg 1: Uppmärksamma flickor som riskerar att utsättas, eller som har utsatts, för könsstympning

- Vid misstanke om att allt inte står rätt till, lyssna och **ställ frågor**.
- Prata med den utsatta flickan i enrum (i en trygg miljö). Tänk på att medföljare kan vara våldsutövare. Nekas flickan vård av vårdnadshavare ska du göra en orosanmälan till socialtjänsten.
- Det kan vara svårt att identifiera varningssignaler på könsstympning. Det är därför viktigt att vara **uppmärksam på följande signaler**:
 - flickan/kvinnan söker vård för huvudvärk, smärta i mage eller rygg där det inte går att fastställa medicinska orsaker
 - söker vård för diffusa problem som de inte själva vet är symtom på könsstympning
 - motvillighet till en normal medicinsk undersökning
 - återkommande urinvägsinfektioner
 - frågar om hjälp och stöd, men vågar kanske inte berätta vad det egentligen handlar om på grund av rädsla och/eller skamkänslor
 - eftersom det finns olika grader av könsstympning som påverkar flickor på olika sätt måste vi uppmärksamma samma symtom som barn som upplever våld i hemmet (t.ex. huvudvärk, ont i magen, förstoppningsbesvär etc.).
- **Använd telefontolk om patienten inte förstår svenska till fullo. Använd inte närstående som tolk! Presentera inte flickan/kvinnan med namn eller personuppgifter för tolken.**
- Uppmärksamma den utsattas behov av somatisk och/eller psykisk vård.
- Vid akuta ärenden **ring socialtjänsten i flickans kommun** alt. socialjouren via SOS alarm 112. Vid det akuta skedet kan orosanmälan göras per telefon och kompletteras med en skriftlig orosanmälan senare.
- Det är viktigt att se till att få prata enskilt med patienten vid något tillfälle under besöket.

- Tänk på att göra orosanmälan även på barn som du inte träffar personligen, misstanke kan uppstå vid ett telefonsamtal med vårdnadshavare eller andra (till exempel på BB).

Steg 2: Dokumentera

- Du som misstänker att flickan har eller riskerar att könsstympas ska dokumentera flickans skador och spontana berättelse i journalen. Det är viktigt med en noggrann anamnes. Dokumentera om det finns fler minderåriga flickor i familjen. Använd sökordet "**våldsutsatthet i nära relationer**" och anteckna tydligt att det handlar om könsstympning (använd inte "omskärelse").

Steg 3: Så här gör du en anmälan

- Gör alltid en orosanmälan när du misstänker att ett barn har blivit könsstympat.
- Är du osäker på om du ska vara orolig kan du rådfråga socialtjänsten **utan att uppge ditt namn eller avslöja den utsatta flickans/kvinnans identitet**. En sådan anonym konsultation kan underlätta en bedömning av situationen och klargöra om en anmälan ska göras. En misstanke räcker för att göra en orosanmälan. Därefter är det socialtjänstens ansvar att utreda.
- En konsultation kan resultera i att du **måste** göra en anmälan till Socialtjänsten. Flickan kan motsätta sig detta och det är därför viktigt att **aldrig förhandla** med den utsatte ifall du ska göra en anmälan eller inte.
- Du kan alltid rådfråga kollegor, psykosocial resurs, kurator eller din chef.
- Orosanmälan görs av den som fattar misstanke om att barn far illa.
- Skriv om de iakttagelser och den oro som föranleder anmälan. Beskriv flickans, vårdnadshavarens eller annans berättelse samt objektiva fynd eller beteende efter undersökning och/eller samtal med flickan. Beskriv hur de negativa konsekvenserna påverkar flickan på kort och lång sikt. Om det finns fler minderåriga flickor i familjen ska även dessa nämnas.
- Skicka **omgående orosanmälan till socialtjänsten i den kommun** flickan bor.
- **Överväg att kontakta polisen** om det finns en hotbild som påverkar flickans, medföljarens eller personalens säkerhet.

Steg 4: Information till flickan

- Vid misstanke om könsstympning, våld, sexuella övergrepp eller hedersrelaterat våld och förtryck **ska vårdnadshavare av säkerhetsskäl inte informeras**, det är socialtjänstens uppdrag.

- Lämna kontaktuppgifter till psykosocial resurs eller kurator så att flickan (med hänsyn till hennes ålder och mognad) vet var man kan vända sig vid behov.
- Överväg att ge flickan/kvinnan dokumentet som förklarar förbudet mot könsstympning i Sverige (se sidan 31).

Tänk på att...

- En flicka som är i behov av vård på grund av konsekvenserna av en könsstympning måste ges rätten till adekvata insatser.
- I de fall flickan har uppnått egen mognad ska vården möjliggöras utan krav på tillåtelse från vårdnadshavare.
- I de fall flickan inte vågar informera vårdnadshavare, men är i behov av adekvat vårdinsats och inte uppnått tillräcklig mognad för att få vård på egen hand, är det viktigt att involvera socialtjänsten.